

Miško Kranjec, a szlovén irodalom élő klasszikusa *A Mura hullámain* című kötetének himnikus elbeszéléseiben hamisíthatatlan emberi vágyakról, feltételes világi romlanságról, részben idillikus világról mesél. A kígyó egy percre sem tágít az ember mellől, a kíváncsiság nagy uralmat élvez a józan ész felett.

Az első elbeszélés Geder-párja a zárt tanyavilág önkéntes foglya, az emberi magányosság hű példája. A magány együtt nő az évekkel. A várakozás egy remélt ünnepnap — a messzi idegenbe szakadt leányuk hazatérése. A nagyvilág rezgése egy kis nyíláson át szivárognak, sejtelmesen, minden konkrétum nélkül. Az eszközök — a magány higitására — az elviselhetőség természetes kellékei: a visszajáró gerlepár szelídsége, Draš az országút gyermeke, egy időre kék foltot fest a tanya fölött elterülő égboltozatra. A hírt hozó levél leányukról — a soha be nem következő ünnepnap végleges dokumentuma. Az évszakonként újluló természet kirívó momentumként húzza alá az ember egyre közeledő elmúlását.

Kranjec azonban tovább mesél. A molnárlegény csapodársága balladisztikus fordulattal zárul, a Mura hullámai a megesett leány titkát

örökre elnyelik. A fonál gombolyodik. A nagy kíváncsiság, a nagy ábránd — a hegyről a völgybe való lejutás, a vándorlás az ismeretlen, hamis illúzióval teli világba; mágneses vonzás, egy újabb sérülési lehetőség, az ember felfedezési kísérletei egyre nagyobb kiszolgáltatottságot eredményeznek. A gerlek bűgása, a malom mormolása, az acél pengése, a boglyakemence duruzsolása, a kis patak csörgedezése, a fű percegése, az álmatag legelők zöldellése, a nagymama halk meséltése a mai ember kő és beton közé ékelődött álomvilága, hajdani boldogságunk elszarusodott, eltemetett, de megújítható valósága.

A mesének nincs vége. Kranjec mindig talál mentsvárat, apró örömköket. A szegénység ajándéka a szeretet. A javakért való versengés kezdte az emberi jóságot, de a bő tartalékból vetésre is jut és minden tavasz új magot érlel.

Ez a novellás kötet nagyon mély igazságokat hirdet, a népdalok, népballadák eredetiségére, a bartóki—kodályi „tisztá forrásra” emlékeztet.

Az iz, az írói világ egy-egy fordítással még tökéletesebb lehet. Gállos Orsolya, Jaksity György, Szilágyi Károly koprodukciója a fordítás „leg”-je.

BARANOVSKY EDIT

GYERMEKKORUNK ÉLŐ EMLÉKEI

VLADIMIR STEVANOV: *Kuća*.

Osvit, Subotica, 1979.

Vladimir Stevanov *Kuća* (Ház) című, három részből álló, összesen huszonöt verset tartalmazó füzetében gyermekkorának — és valamennyiünk gyermekkorának — emlékeit eleveníti fel az egykor olyan jelentős, de már javarészt örökre elvesztett kedves tárgyak és lények, régi szokások felidézésével, s egyben költői módon rámutat az otthonnak — mindannyiunk otthonának — sorsdöntő szerepére életünkben: „Ott-

honunk közelebb van célunkhoz, mint mi magunk” — mondja az első, címadó rész, a *Ház* mottója.

Az első rész verseiben a költő az otthon hangulatát idézi. A ház falain a fehér szín a tisztaságot, a békét és biztonságot jelképezi a kint uralkodó éj és a házba betörő árnyak sötétjével szemben. Csend és áhitat tölti be az ilyen otthon, s ezt a megnyugvást árasztó hangulatot őrizniünk kell:

„Még a meghittség szavait is
az asztalnál, az ágyban,
talán ál munkban

suttogva mondjuk.

Hogy meg ne sértse a hang
a régóta őrzött

házi csendet.”

(A meghittség szavai)

Tárgyak a címe a második résznek. Ezek azok a tárgyak, amelyeket a költő emlékezetében őriz, s amelyekből képzeletben újra felépíti örökre eltűnt gyermekkora otthonát. Ezek a tárgyak: a *Fogas*; a *Tükkör*, az *Agy*, a *Szőnyeg*, a *Szekerény*, környezetünk szerves, életünkkel összefonódott részei. Titkos tartalmat, „ősi jelet” hordoznak magukban, amely sorsunkat irányítja és amelyről magunkra ismerhetünk, hiszen mi magunk nyomtuk rájuk sorsunk bélyegét. Ennek a résznek a utolsó verse jelképesen szól az elszállt időről, az elenyészett tárgyakról, amelyeknek csak az emléke, „árnyéka” marad meg, amely azonban megmászhatóanul a miénk:

„Ha megnőnek az árnyak
és éj fojtja a lélegzetünk,

a tárgyakat valahová elvisszük,
elrejtjük, vagy valakit
megörvendeztetünk velük.

De az árnyékuk az
megmarad nekünk.”

(Ha megnőnek az árnyak)

Az utolsó rész címe: *A betérő*. Ezekben a versekben a szerző újra a fény felé fordul, ezúttal a kívülről jövő fény, a napfény felé. Erre utal a mottóban és a versekben is többször felbukkanó „napraforgó” motívum: „Napraforgókat ültessünk magunkba fáradatlanul.” S míg az előző két rész versei a *Házról* és a *Tárgyakról* mint a ház lakójának világáról szóltak, ez a harmadik rész a *betérővel* kapcsolatosan írja le a környezetet, s az ünnepi hangulatú házat varázsolja elének: *Vendég* érkezéséről, asztalt díszítő *Virágról*, majd *eltávozó Barátainkról*, *Kedveseinkről* szól átszellemülten. Ezeket a költeményeket már a félelem és az aggodalom is belengi, a *Ház* melegének megőrzéséért és a távozók sorsáért, akik az ismeretlen felé indulnak és talán soha vissza sem térnek, de akik továbbra is élnek álmainkban. Ha pedig mi magunk hagyjuk el a házat, gyermekkori emlékeinket és álmainkat, azt azért tesszük, hogy „új világosság” keresésére menjünk.

Vladimir Stevanov költői emlékeztetése azzal a napjainkban elterjedt szellemtörténeti áramlattal rokon, amely mind nagyobb érdeklődéssel fordul eltűnő tárgyaik, kihalt szokásaink felé. S míg ez a törekvés az etnográfusok részéről a tájmúzeumokat, a folkloristák által a népdal- és népmesegyűjtéseket hozza létre, Vladimir Stevanovnál az egyes ember életéhez fűződő, korai emlékeknek és hangulatoknak verses tárházát eredményezte.

KENYERES KOVÁCS MARTA

AVANTGARDE ÉS HAGYOMÁNY

SZILÁGYI DOMOKOS: *Kényszerleszállás*. Összegyűjtött versek.

A bevezető tanulmányt írta: Kántor Lajos
Kriterion, Bukarest, 1978.

A „klasszikus” avantgarde: a fiatal Eluard, Majakovszkij, Becher és Kassák jövőbe sugárzó derűje fénylett Szilágyi Domokos első verseiben.

S a „klasszikus” avantgarde technikai érdeklődése, gépi csodáktól eredő ámulata is feltetszett, elsősorban a repülés öröme, az a lelkesítő